

OKTOBER 1944.

Belina
ŠT. 7.

SLOVENKA

GLASILO
SPZZ za SLOV. PRIMORJE

MARŠAL TITO GOVORI VSEM NARODOM JUGOSLAVIJE

Ob priliki preselave druge obletnice ustanovitve Prve Dalmatinske brigade, ene naših najbolj slavnih brigad, je maršal Tito izročil brigadi red "Narodne osvoboditve" in imel govor, v katerem je med drugim rekel tu di sledeče:

Danes imamo svojo narodno oblast. Imamo najvišji organ narodne oblasti Jugoslavije, AVN. J. To so velike pridobitve te borbe, plačane s krvjo, življenjem najboljših sinov Jugoslavije. Skozi vso dobo bivanja je bilo mnogo zaprek z raznih strani, bilo je rznanih poskusov, da se onemogoči ta borba, ki jo vodi jo naši narod. Toda premagali smo vse težave in danes nivoč sile, ki bi nam mogla vzeti te pridobitve, za katere so dali življenje tisoč najboljših sinov Jugoslavije.

Se še špekulantje in sovražniki in bilo ti nenavadno, če jih ne bi bilo, ker sovražniki in izdajalci svojega naroda ne merejo postati. Čez noč rodoljubi. Oni ostanejo izrodek, toda nadeneje si nove maske in z drugimi metodami nadaljujejo svoje protinarodno delo. To je temna reakcija = harna klika pri nas, ki ima svoje zaveznike tudi v inozemstvu. Sedaj, ko stojimo pred osvoboditvijo, skuša ta reakcija utrditi svoj položaj in se pri tem ne straši nobenih sredstev. Toda zahvaljujoč požrtvovalni borbi naših narodov, se je do danes posrečilo razkrinkati veliko število sovražnikov nove demokratične Jugoslavije. In ravno zato, ker so ti protinarodni elementi prešli na nova metode v svojem delu, da se oblačijo v koža jagnjet in se vrivajo v vrste narodno osvobodilnega pokrata, je potrebna največja čuječnost vseh onih katerim so drage pridobitve te borbe. Mi smo vedno izjavljali in še danes izjavljamo, da želimo sprejeti v svoje vrste vsakega pravega sina, ki ljubi svojo zemljo, toda ne maramo sprejeti špekulantov, ne maramo onih, ki hočejo ustvariti protinarodno cilje. Mi pozivamo da prenehajo s tem svojim delom, s katerim ne bodo uspeli. Nismo še končali borbe z okupatorjem in njegovimi hlapci. Danes ob dvanajsti uri te borba nam je potreben vsak pošten sin naše domovine, ki pošteno misli in želi li svojemu narodu srečno in boljše bodočnost. Po tej borbi pa nas čaka težka naloga, da dvignemo našo razrušeno domovino iz razvalin.

Približujemo se uri, ko se bo maral govoriti o mejah naše domovine. Mi nismo nikoli tekom te borbe goverili o tem, toda danes moramo povedati nekaj besed.

Naš narod se je boril in se bori za svobodo in neodvisnost, bori pa se tudi za osvoboditev onih naših bratov in sestra, ki so desetletja vzdihovali pod fašističnim jarmom. To so naši bratje v Istri, v Slovenskem Primorju in na Koroškem. Tudi ti morajo biti in bodo osvobodjeni in bodo žive li svobodno v svoji domovini s svojimi brati. To je želja nas vseh, to je želja njih samih. Tujega ne maramo ničesar, toda svojega ne damo. Moram

se tega vprašanja dotakniti, ker smo bili ves ta čas borbo preveč skromni v teh vprašanjih. Mi nismo govorili o tem, toda naši sosedje z druge strani vse preveč o tem govorijo in delajo razne kombinacije. Apellira se na našo velikodušnost, radi katere naj bi mi pustili naše brate v sužnosti, Odprava krivic rapalske in versailleske pogodbe, katero mi zahtevamo, nekaterim ljudem v sosednjih deželah in to v deželah, ki so z nami vodile vojno in napadle našo domovino, v deželah, katerih armade uničevale naša mesta in vasi ter ubijale naše žene in deca, ni pogoju in smatremo to kot nekaj imperikalizem, kot nekaj, kar bi moglo čez ne kaj let izzvati novo vojno. Zaradi tega smatrajo oni, da bi mi morali pusti svoja brata pod tujim jarmom. Jaz sem to rekel zato, ker vam, da tu di vi tako mislite, kakor jaz.

Nadalje moramo reči: čeprav smo v sklopu velikih zaveznikov majhna dežela, smo s svojo borbo dokazali, da je naš narod velik po duhu. Ne bi nam bilo prav in ne bi se mogli s tem sprijazniti, če bi se naša dežela ne smatrala za enakopravno, če bi nas držali ob strani in ti nam drugi merili pravico. Mi hočemo biti skupaj z našimi zavezniki za mizo kjer se bo reševala usoda Evrope in naše dežele. To je naša pravica in mi bomo na njej vztrajali. Jaz sem prepričan, da bomo naleteli na razumevanje pri naših velikih zaveznikih, na razumevanje naših težav in zahtev, ker so to naši narodi zaslužili in dokazali s ceno nadčloveških žrtv za zavezniško stvar.

Bližamo se dnevu svobode, pa tudi dnevu novih naporov, da ustvarimo našo novo Jugoslavijo. Prepričan sem, da bodo borci NOV in FOJ znali ne samo z zmago končati težko boro, ampak, da bodo znali skupno z našimi narodi tudi v bodoče ohraniti vse pridobitve in da jim nihče ne bo mogel vzeti tega, kar so si zmagovito izvojevali.

Naj živi nove, srečna, svobodna, demokratična, federativna Jugoslavija!

Naj žive naši veliki zavezniki, Sovjetska Zveza, Anglija in Amerika!

Naj živi zmagovita, herojska RA, ki stoji danes na naših mejah!

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

PRIMORSKA JE OBHAJALA OBLETNICO

PRIKLJUČITVE K TITOVU JUGOSLAVIJI

Nekaj praznično razpoloženje je vladalo 16. IX. po vseh primorskih vaseh. Kakor da bi hoteli Švabi in švabobranci to razpoloženje uničiti, so ropali po vaseh. Pokradli so živino in živež, niso pa mogli ukrasti zavesti, da je to naš največji praznik, da je to obletnica tistega dne ki nam je izpolnil 25. letne želje.

Vse je čakalo večera, da da duška svojim čustvom, ho so se užigale zvezde, so zagoreli tudi kresovi. Povsod so bili: na Snežniku, na Nano-

su, na Čavnu, na sv. Gori, na Katarini, na Poreznu, Matajurju in Krnu. Priključili so še našeto drugih kresov. Vsi griči so zažareli. Neka stara mamica in očka sta celo v dolini pred svojo hišo zažgala kres, ker nista mogla na hrib. V kresove je gledalo nabroj žarečih obrazov. Starim se je zdel kres kot zvezda vodnica, ki jih je vodila skozi petindvajsetletno ječo suženjstva v svetle dvore svobode v novi Jugoslaviji, mlajšim pa je bil pa kot ogenj borbenosti in požrtvovalnosti, ki gori v njih in ki jih je vodil v zadnjem letu od zmage do zmage. Še malo, pa bo šel okupator enkrat za vselej iz naših svetih tal. Vse si videl v svitu kresa: naše borce in borke, ki so doprinesli neverjetne napore in žrtve, naše žene in matere, ki so žrtvovale moč, lčere in sinove in ki so tudi same s svojim delom mnogo doprinesle k našim uspehom, videl si mladino in pionirčke. Vse je družila ena velika misel: niso bili zaman naši napori, ne naše žrtve! Primorska je enkrat za vselej strla okove suženjstva, pridružena je Sloveniji in bo skupno z ostalimi narodi Jugoslavije pomagala pri dokončnem zlomu fašizma in njihovih hlapcev.

Skoraj vsaka vas je imela ta dan svoj miting, na katerem je ljudstvo v vedno iznova izražalo svojo pripadnost k Jugoslaviji. Kot prisega so iz zvonile resolucije, katere je ljudstvo na teh mitingih sprejelo: mi hočemo spadati k Sloveniji in s tem k federativni Jugoslaviji. Zato smo se borili in zato se bomo borili do končne zmage in nihče nam tega ne more vzeti.

E v a

SLOVENSKO PRIMORJE SI GRADI NOVO OBLAST

Kakor je bila globoka ljudska vsa naša domovinska borba, tako je na ravno, da je tudi izid in sad borbe ljudski in demokratičen. Izdano in prodano ljudstvo je pred tremi leti pograbilo za orožje in šlo v borbo za svobodo svojega naroda - delavca.

Danes se uresničujejo na naših slovenskih tleh sanje velikega Prešerna :

"...da oblast
in z njo čast
obila bode naša last !"

Ne uresničujemo danes sanj najboljših Slovencev pod vodstvom velikih vod in grofov, "preizkušenih narodnih vodnikov", ampak sinovi ljudstva vedo to strašno, zmagovito borko. Iz narodnih nižin so se dvignili naši vojskovodje, iz zaničevanega ljudstva se dvigajo nosilci nove države.

Naša prelita narodna kri in strahotni napori naših narodov zanjejo v sedanjosti veliko svetovno priznanje. Danes niso v svetu samo slavljani in spoštovani, ampak tudi kot država priznani. Svet priznava to, kar smo na naši zemlji storili, svet priznava sedrve naše borbe, Sporazum med dr. Subašičem in maršalom Titom, deklaracija dr. Subašiča in končno sestanek med maršalom Titom in premierom Churchillom dokazuje, da veliki svet zmagovitih

zaveznikov priznava maršala Tita kot največjega predstavnika Jugoslavije, kot predstavnika ljudske oblasti jugoslovanskih narodov.

Države Jugoslavija je naravno priznana, priznani so najvišji organi narodne oblasti. Potrebno je, da sedaj tej državi postavimo tudi značaj organe oblasti, ki bodo zmožni voditi našo domovino v bližnji prihodnosti. Organ ljudske oblasti pa je mogoče graditi le po svobodni odločbi ljudstva s svobodnimi, demokratičnimi volitvami.

Volitve v narodno osvobodilne odbore so globoko demokratične, globoko ljudske, ker ima pri njih pravico sodelovanja prav vsi narodi. Tudi slovenska žena sodelovala v gradnji slovenske državnosti. V borbi je dokazala slovenska žena, da je zmožna čudovitega junaštva in požrtvovalnosti, kadar je ogrožena domovina njenih otrok. Kakor levinja za mladice se je borila slovenska žena v dneh domovinske vojne. Spomnimo se samo onih junaških slovenskih mladenk, ki se niso ustrašile prenašati največjih vojaških naporov v vrstah partizanskih čet. Spomnimo se onih žen slovenskih, ki so prenašale ranjenca preko sovražnikovih blokad pod varen krov. Spomnimo se slovenske matere, ki je prebedela cele noči v skrbi za svojega sina, ranjenega partizana. In mar ni slovenska žena - prav s svojim zadržanjem v dneh borbe dokazala svojo politično zrelost in sposobnost sodelovanja pri ureditvi naše države? Slovenska žena je najgloblje spoznala trpljenje svojega naroda v dneh borbe, ona bo znala braniti pridobitve in sadove te borbe v dneh urejenega državnega življenja.

Globoko ljudski značaj nastajajoče oblasti se kaže v tem, da je ljudstvo samo neprestani nadzornik oblastvenih odborov. Ljudstvo ima pravico, da vsak trenutek odpokliče odbornika ali cel odbor, ki ne bi ravnal po njegovi volji. Naša demokracija uresničuje dejansko to, kar si je pod demokracijo zamislil veliki francoski državoslovec, ko je dejal, da je prava demokracija vsakodnevni plebiscit, vsakodnevno ljudsko glasovanje. V ljudstvu je vir, oblastni odbori le izvršujejo ljudsko voljo.

In končno so volitve tajne. Nikdo ne more vplivati na voljo posameznika, da bi ta glasoval proti svojemu prepričanju. Nikdo ne ve, za koga je kdo oddal svoj glas in se zato ne more maščevati nad njim. Tako je omogočeno, da pride do izraza resnične ljudske volje.

Slovensko Primorje je izvolilo svoje odbore skoraj po vseh vaseh, volilo je okrajne in okrožne, kakor tudi Pokrajinski NOO.

Volitve na Primorskem pomenijo, da je primorsko ljudstvo politično zrelo in da se zaveda, da postavlja v sedanjosti oblast združene Slovence, da glasuje za Jugoslavijo. Primorsko ljudstvo dopoveduje s temi volitvami vsemu svetu, da je ono znalo za svojo svobodo ne samo krvevo, ampak da si zna postavljati tudi svojo državo, da se zna tudi samo vladati. Dokazujemo vsemu svetu, da smo ne samo narod junakov, ampak da smo državni narod, ki kaže mnogim narodom zapada pot v prihodnost.

Če je kažejo dosednji izidi volitev, da je primorsko ljudstvo pripravljeno slediti vodstvu OF v njegovem izvajanju politike aktivne ga odpora in borbe proti sovražniku. Novi odbori si postavljajo kot svojo prvo nalogo pomoč vojski in vsemu narodu v dneh borbe.

In kakšno kažejo volitve, da je slovenski narod enoten in strnjen ter kot tak odločen, da se bori do popolne zmage pod vodstvom OF. Velika udeležba na volitvah neizpodbitno priča o tem, da da slovenski narod ne pozna več strankarske razcepljenosti, ampak, da se je v trpljenju streznil in strnil.

Narodna oblast na Primorskem nam je najboljša poročstvo poleg NOV, da se žalostna zgodba iz leta 1918. ne bo ponovila. Sami smo se iz lastnih sil osvobodili. Svoje osvobodilno borbo smo vodili na strani velikih zaveznikov. Iz narodnih množic je zrastle nova državna oblast in ni je več sila sveta, ki bi se lahko tej narodovi odločitvi stavila po robu.

Zavedajmo se, da danes volimo in postavljamo ono oblast, za katero so prelili svojo kri najboljši sinovi naše domovine, za katero smo prestali toliko trpljenja.

S I K.

PRIMORSKA ŽENA NEKDAJ IN DANES

"Še nesode iskrenega občudovanja vašim ženam in dekletom. Čeprav so vam požgali hiše in odvedli sinove in može, ni nikdar klonil pogum vaših žena!" Tako je rekel član angleške misije Artur Toker v svojem govoru na enen od svačenih zborovanj na Primorskem.

Povedal je resnico. Ne samo, da primorske žene kljub brezupnemu položaju niso izgubile poguma, še več. One so imale toliko poguma, da so trkraly, ko so partizani podrli steno, ki je med Primorsko in ostalo Slovenijo, mobilizirale za borbo svoja imetja, svoje prihranke, same sebe in svoje sinove. In to kljub temu, da so do dne poznale realitje in maščevalnost fašizma. V prvih partizanih, ki so stopili na mučeno tla slovenskega Primorja, so videli glasnike svobode in maščevalce njihovega dolgoletnega trpljenja. In če je primorska mati dolga 25 let napram doma žrtvovala svojo kri, ker je ni hotela prodati tujcu, ne da bi se ji na obzorju zasvetila zarja, kako ne bi dala svoje krvi danes, ko v vsaj svoji zmagoviti moči vstaja slovanstvo, prinašajoč svobodo, kulturo in napredek svobodoljubnemu človeštvu.

Z lahkoto moremo razumeti vniskajočo redost primorskih žena, ko stopajo na volišče. Še pred tremi leti je pošiljala primorska mati svojega otroka v italijanske šole, kjer so ga fašistični učitelji učili zatajevati svoj materinski jezik, svoj slovenski rod. Takrat je primorska mati s trpetom skrivala slovensko knjigo, ki je pomenila družini redko dragocennost. Iz nje je skrivaj učila svojega otroka brati in pisati v slovenskem jeziku, učila ga je ljubiti slovensko knjigo. Še pred tremi leti so fašistični zločinci pošiljali njene sinove in može v daljnje taje kraje, od koder se je le redko kateri vrnil, ropali njeno imetje, vdiral v njen dom in ji odvajali sinove pred puške, ker so bili zavedni Slovenci. Še pred tremi leti je bila primorska žena najbolj brezpravno bitje na svetu. In danes?

Danes je Slovensko Primorje priključeno svoji domovini. Danes so veliki predeli Slovenskega Primorja osvobodjeni. Osvobodili so jih Titovi partizani. V ostalih predelih čakajo Nemci na svoj pogin. Danes se primorsko ljudstvo vlada samo. Primorska žena danes ni več najbolj brezpravno bitje. Ona je polnovredna in enakopraven član slovenskega naroda. Ona je ena kopraven državljanka silne Titove Jugoslavije. Danes je pričela žeti sadove svojih žrtv. Do kraja jih bo požela v kratkem, ko se bodo njeni sinovi, z

večno slavo ovančani vrnili na rodno zemljo in vkopali vanjo švrsteto megle novemu domu.

Edtod vričajoča radost primorske žene, ko stopa na volišče.

Danes je vsem Slovencem in vsem Jugoslovanom znano, da so primorske Slovenke z ogromnimi zbirkami podprle našo narodno vojsko, da so večji del dela v zaledju prevzele na svoja ramena, da so v močeh obdelovale polja, da bo dovolj živeža za borce. Danes vsi vemo, da so romali zadnji prihranki iz hiše, da so se žene odrekle najdražjim družinskim spominom - da le borci niso lačni. Primorska žena je bila tista, ki je v težkih časih dvigala zavest ljudem v svoji okolici. Ona je bila tista, ki je dajala zgled za pogumna dejanja. Ona je bila tista, ki ni niti popustila, niti klonila. Naučila nas je ljubiti našo narodno vojsko.

In vendar se je pokazalo pri volitvah, ki so se vršile in se še vršajo po krajih Primorke, da je število žena izvoljenih v Narodno Osvobodilne Odbore zelo majhno. Vzrok temu ni njihova premajhna aktivnost, a - gibalnost in sposobnost. Prav gotovo imamo od teh lastnosti primorskih žena dovolj dokazov. Bcij verjetno je, da tleči ta vzrok v nezaupanju ljudi di, da bi mogla žene vršiti svoje dolžnosti kot člani Narodno Osvobodilnih odborov ravno tako dobro kot moški. Ugotavljamo, da tleči ta predso - dek predvsem v ženah samih, saj so volilci vođjidel žene same. To se pravi, da nimajo pravega zaupanja vase. Vzrok temu nezaupanju v sebe je tudi neumestna skromnost, ki je škodljiva. Kajti v času, ko vršimo popolno mobilizacijo, se žene ne smejo odtegovati od dela v narodni oblasti, kar s tem zadržuje jo za borbo sposobne ljudi doma. V zaledju naslovačiti vse, kar se le da z ženskimi silami in poslati v NOV vse, kar se le more boriti - to je geslo današnjih dni in če smo zavedni Slovenci, zavedni Jugoslovani in Slovani, bomo z gesla napravili dejanje.

KOMISIJA ZA UGOTAVLJANJE ZLOČINOV

OKUPATORJEV IN NJIHOVIH POMAGAČEV

"Neizpodbitnemu dejstvu, da bodo vsi trije zavezniški zasledovali vsakega krivca do zadnjega količka zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo, da bo s tem zadoščeno pravici" - tako se glasi odlomek iz deklaracije zavezničkov Vel. Britanije, SZ in Zdrženin Držav Amerike, izdana na konferenci v Moskvi, ki se je vršila v drugi polovici oktobra 44. Na tej konferenci je bilo torej sklenjeno, da bodo sojeni in kaznovani vsi vojni zločinci, ki so zagrešili zverstvo mučenja in umora v tej vojni. Zavezniški so se obvezali, da bodo zasledovali vsakega takega krivca do zadnjega kota zemlje in ga izročili onim, ki jih obtožujejo. Od tege postopka bodo izvzeti le oni zločinci, katerih zločini niso vezani na določeno pokrajino. Ti bodo kaznovani s skupnim odlokom zavezniških vlad.

V zvezi z gornjim sklepom zavezničkov so prizadate države takoj ustanovile posebne državne komisije, za preiskavo in ugotovitav zločinov ki so jih zagrešili fašistični okupatorji. Tako se je na drugem zasedanju AVNOJ-a v Jajcu dne 29. XI. 1943. ustanovila državna komisija za ugotovitav zločinov okupatorjev in njegovih pomagačev pri Predsedstvu

NKCU -a, dne 29.11.1944. na zasedanju SNOS -a pa prav tako komisija pri Predsedstvu SNOS -a. Naloga te komisije je, da ugotovi storjene zločine, iz sledi one, ki so posredno ali neposredno zakrivilli te zločine in pride do kaznovanja teh krivcev. Le na tak način je mogoče da dobi slovenski narod popolno materialno in moralno zadoščenje za vse krivce, ki mu jih je storil okupator in njegov pomagač.

Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev, na slovenskem ozemlju se dobro posluje. Postavljeni so pokrajinski, okrožni in okrajni referenti, ki zbirajo potreben material, to je, dokaze o storjenih zločinih, požigih, umorih, mučenjih, posilstvih, internacijah itd. In podatke o osebah, ki so te zločine zakriville posredno ali neposredno. Kot krivci teh zločinov prihajajo predvsem v poštev okupatorji, to so Nemci, Italijani in za nas Slovence deloma tudi Madžari, neglede na to, ali so na stopali kot pripadniki oborožene sile, civilnih oblasti, organizacij ali zasebniki. Med krivce pa je smatrati tudi pomagače, to je one, ki so izdejaljsko pomagali okupatorju izvrševati grozodejstva, kakor n. pr. pripadniki bele in modre garde, domobranci, ovadniki, skratka vsi oni, ki kakorkoli materialno ali moralno pomagajo okupatorju izvrševati zločine nad slovenskim ljudstvom.

V zvezi s storjenimi zločini pa je tudi materialna škoda, ki je nastala kot posledica teh zločinov našemu ljudstvu. Saj nam priča o nešteta požgana naselja in domačije o grozodejstvih, ki so jih počeli okupatorji in njihovi pomagači nam mirnim civilnim prebivalstvom. To škode morajo okupatorji kakor tudi storilci in sokrivci povrniti. Zato ne ugotavlja komisija samo storjenih zločinov temveč tudi škodo, ki je nastala v zvezi s temi zločini.

Komisija ugotavlja vse to s pomočjo referentov, kakor je gori navedeno. Vendar je to ogromna naloga. Zato je potrebno, da sodelujejo prav vsi pri iskanju podatkov, ki bi bili za komisijo koristni. Predsednik Roosevelt je aprila 1. 1944. izjavil med drugim: "Prosim vsakogar, da skrbno zbira dokaza, ki bodo uporabljeni pri sojenju krivcev". Dolžnost vsakega Slovenca je torej, da iz lastnega mnenja in da bi bil k temu posebej pozvan, sporoči potom krajevnega referenta ali tudi neposredno na komisijo vse, karkoli mu je znano o storjenih zločinih ter tudi dokaze, ki so lahko koristni za ugotovitev zločina in izsleditev krivcev. Postavljeni referenti imajo točna navodila, kako se take prijave sestavljajo.

Nedvomno je, da bodo skušali vsi krivci izogniti se kazni s skrivanjem ali zabrisanjem storjenega zločina. To bo mogoče preprečiti le natak način, čeprav vsi sodelujemo pri tem delu in pomagamo komisiji do čim bolj popolnejših podatkov. Le na tak način bo mogoče, da bo dobil slovenski narod vsaj delno zadoščenje za nešteta grozodejstva in da bo zadoščeno pravici, kakor to pravi moskovska deklaracija.

Dr. Boris Puc - član komisije pri Predsedstvu SNOS -a
za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev

NAŠE ŽENE ČAKAJO VELIKE NALOGE

Odssek za socialno skrbstvo pri Predsedstvu SNOS-a si je postavil med drugim kot glavno nalogo v prvi vrsti poskrbeti za naše internirane in izgonce, ki jih je okupator preganjal iz domovine in razsejal na vsa strani Nemčije in po njej okupiranih državah. Stevilo teh osebno približno na sto tisoč, med njimi okrog deset do petnajst tisoč otrok. Količina teh naših ljudi je še pri življenju, kakšno je njih zdravstveno stanje, koliko je otrok, katerih starši so bili pobiti ali so pomrli, in zato ne bo mogoče ugotoviti njih identitete, kajti otroci ne obvladajo več slovenskega jezika in ne vedo, odkod so jih odpeljali, tega niti približno ne moremo oceniti, kljub temu moramo izvesti še sedaj vse priprave, da takoj po zlomu nacistične Nemčije vse naše ljudi izsledimo, jih spravimo v domovino in jih oskrbimo s streho, prehrano, obleko in obutvijo, da skrbimo za njih politično vzgojo in zaposlitev, mladini pa posvetimo vsa ljubezen in skrb, da bo spet občutila toploto doma in se zakoreninila v domovinska tla. V ta namen pozivamo žene in dekleta SPZŽ, mladinke in mladinke, da vložijo vse svoje sile in zmožnosti v delo za naše izpinčene in izmučene matere, družine in otroke, ki jim naj na novo osvobodjena, v najvišje človečanstvo usmerjena domovina zaceli rane in izbrise temno, grozotne vtise njihovega pregnanstva. Treba je že sedaj zbirati potrebni kader, ki bo organiziral in vodil povratak naših internirancev, urejal zdravstveno, upravno in politično vzgojno delo v karantenah in skupninah domovin, kjer bodo po opravljeni karanteni nastanjeni naši ljudje. V poštev pridejo bolničarke, učiteljice, upokojene učiteljice, gospodinjke, pomočnice, invalidi s splošnim in pisarniškim znanjem, dekleta in žene, ki imajo organizacijske zmožnosti, mladinci in mladinke, ki se bodo po svetili politični vzgoji mladine, ki je bila tako dolgo iztrgana iz naše domovine in je bo treba preusmeriti in utrjevati v novem slovenskem duhu skupnega dela in ljubezni do naše nove demokratične domovine.

PROTIFAŠISTIČNO ZBOROVANJE ŽENA

Moskva, 22. avgusta. Junakinje iz zaledja in fronte, dolgoletne borke strojničarko, znana umetnice, spretna tkalske delavke, stahanovke, kolhoznice, partizanke, letalske, izvidničarke so se zbrale v Moskvi dne 22. avgusta na protifašističnem zborovanju. V duhu so bili z njimi milijoni žena, rodoljubkin iz Moskve, Leningrada, Ukrajine, Bele Rusije, Litve, Latvije, Estonije in cele naše nepregledne domovine. Z njimi so bile v duhu milijoni žena v Jugoslaviji, Češki in Poljski, ki trpe strahoto nemške okupacije. Njihova skupna lastnost pa je mrznja napram fašizmu in požrtvovalna pripravljenost, dati vse sile za boj do popolnega uničenja fašizma.

To zborovanje je pričela predsednica ženskega protifašističnega odbora, junakinja Sovjetske Zveze Grizodubova. "Največje sreča naših žena" - je dejala Grizodubova v pozdravnem govoru, "- je ljubezen do domovine

in do velikega tovariša Stalina. "Burno ploskanje je pozdravilo te bese-
do. "Naprecenljive zasluge smo si pridobile sovjetske žene za sovjetsko
ljudstvo v tej domovinski vojni. Ne delajo v industriji in prometu, ne ko-
lozih in znanstvenih institucijah. One so v Rdeči Armadi in Partizanskih
Odredih. Sovjetske rodoljubkinje gredo skupno s sovjetskim ljudstvom po
poti zmage nad fašističnim okupatorjem."

Na zborovanju je govorila Natalija Borsčanskaja, gardni major in po-
veljnik oddelka lahkih bombnikov. Govorila je o uspehih sovjetskih letal-
cev ki drobe hitlerjevce v zraku in na zemlji. "Obracam se na vas, žene
svobodotjubnih dežel, obracam se na vas kot žene - vojak - in kot žene -
mati. Borite se proti fašističnim ničvrednežem kjerkoli ste, bodisi v za-
ledju ali na fronti, bodisi da ste letalke ali da kužete orožje, ali ste
v partizanskih odredih ali znanstvenih laboratorijih."

V Imenu žena boreče se Poljske je pozdravila zborovanje Ana Madalin-
ska, ki je govorila: "Me pozivamo svoje sestre in brate, da združijo
vse sile v neusmiljeni boj proti krvavim hitlerjevskim psom. Pod vodst-
vom poljskega komiteta narodnega osvobođenja povrnemo neodvisnost in svo
bodo domovini. Ne poljske žene skupno s poljskimi rodoljubi se obračamo
vsem srcem do enega, v katerem mi z vso pravico znamo velikega prijate-
lja Poljske, maršala Stalina." Dolgotrajno ploskanje je spremljalo te be-
sede.

Na govorniški oder stopi žena - junak - Zaharova. Nad desetstisoč nem-
ških vojakov in oficirjev, nad šestdeset natovorjenih vojaških vlakov,
nad 175 avtomobilov je uničil partizanski odred Zaharove. Ona je pripo-
vedovala kako narodni masčevalci povsod lomijo kremplje fašističnim krvni-
kom. Govorila je tudi kolhozničica s kalininske pokrajine. Pripovedovala je
da je njihov kolhoz bogat, da je kolhoz imel stroje, veliko živino, vrtove
društvene zgradbe, čitalnice, krasne hleve za konje in govado, toda vse to
so preklali Nemci uničili. Ko so jeseni leta 1941. pridrli v te kraje hi-
tlerjevci so se kot kobilice vrgli na ljudsko premoženje. Vse, kar so
ljudje v dolgih letih zgradili, so nemški razbojniki uničili. Ko je v ja-
nuarju leta 1941. RA iztrgala ta kraj, je bilo vse gospodarstvo uničeno.
Toda kolhozniki so ponovno začeli obnavljati svoje gospodarstvo. V tem
jim je v veliki meri pomagala sovjetska oblast. S svojim požrtvovalnim de-
lom pomagajo kolhozniki deželi in fronti in so se izročili v tankovski
fond Kalininske fronte 120.000 rubljev.

Govorila je na zborovanju tudi jugoslovarska partizanka Darjanka Pau-
novič. Dejala je: "Vedno večje sile jugoslovenskih rodoljubov se udele-
žujejo bojev proti nemškim roparjem. Prav je rekel maršal Tito, da je naj-
večji uspeh našega boja bratstvo in edinstvo narodov Jugoslavije. Kot
jarki dokaz za to, je aktivno sodelovanje žena v osvobodilnem boju. Kmeti-
ce sodelujejo v boju z NOV. One skrivajo ali uničujejo žito, ki ga jim ho-
če vzeti nemški ropar. One prenašajo hrano in municijo na položaje in od-
našajo ranjence. V vrste narodno osvobodilne vojske stopa na stotine ro-
doljubkin, Hrvatice, Slovenke, Srbkinje iz vseh krajev. Nikoli ne bo ljudstvo
pozabilo ime Nade Gačeve, ki je v središču Zagreba poignala v zrak sred-
nje pošte in pokopala pod ruševinami mnogo fašistov. Nihče ne bo mogel po-
zabiti mladinke Sonje, ki je v Splitu razbesila zastavo svobode. Jugoslo-
vanske žene ljubijo ruske sestre. Va ste prve ponudile roko in vaš pod-

vigli za vzvišeni cilj so nam bili za vzgled. "

Nastopile so tudi druga govornice iz različnih krajev SZ. Na koncu zborovanje je bil z velikim navdušenjem sprejet pozdrav vrhovnemu poveljniku, maršalu SZ, Stalinu.

Četrto protifašistično zborovanje žaga je izdalo proglas ženam Anglije, Amerike, Francije, Poljske, Jugoslavije, Čehoslovaške, Belgije, Norveške, Danske, Nizozemske, Grške ter vseh svobodoljubnih dežel na svetu. V progla-su je rečeno: "Drage sestre - zasovražena Nemčija že čuje v Baltiku gro-zno grmanje topov vse rušечеge sovjetskega topništva. Istočasno padajo po hitlerjevceh vedno večji udarci angleško-ameriških čet. Ona igitaj jo nem-ske roparje iz Normandije in jih tolčejo v Bretagni. Čsvobajajo mesto za mestom. Nove armade angleško-ameriške so krenile v Nemčijo. Tuda ne smemo zamuditi niti trenutka. Ne smemo pozabiti, da je sovražnik še nevaren. Ko zvonina začuti, da se ji približa konec, je še nevarnejša. Naj vam la vedno bdi pre oči na slika "Ljubljinskega taborišča smrti". Kruta slika smrti fašističnega divjaštva. - Smrt nemškemu fašizmu - življenje našim otrokom. Slovesno je na koncu mitinga zadela glasna himna.

RDEČI KRIŽ NA DEJU

Kljub težki borbi za obstanek slovenskega naroda in za njegovo svobo-do, smo se tudi v najbolj ostrih spopadih s sovražnikom vedno zavedali določnosti, ki jo imamo do svojega bližnjega. S tem smo dokazali, kako ve-lika, sveta in vzvišena je naša borba. Ze od vsega začetka nas je vezala skrb za naše ranjence in pa za tiste naše brate in sestre, ki jih je okupa-tor zaprl v ječe, pregnal v tujino in oropal vsuga imetje. Tisočim in tiso-čem smo pošiljali hrano in obleko. Tisočim smo na ta način rešili življe-nje. Storili smo mnogo, da olajšamo bedo žrtvam okupatorjevega nasilja in vojne vihra. Podpirali smo vdove in sirote, podpirali smo svoje partize. - nov, skrbeli smo za otroke in žene ustrelenih talcev. Nikdar nismo tako za-lo razumeli trpljenje svojega bližnjega, kakor sedaj. Organizacija "Sloven-ska narodna pomoč" je v okviru čsvobodilne Fronte vršila svoje človečan-sko delo že od vsega začetka in ni popustila nikdar.

Spride mednarodnega vojaškega in političnega ugleda, ki ga uživajo na rodi Jugoslavije po vsem svetu, nam je bilo omogočeno, da smo začeli v Rdeči Križ Slovenije kot sestavni del Rdečega križa federativna Jugosla-vije. Ta pa se je vključil v mednarodni Rdeči Križ in s tem smo zadobili li-mnogo več možnosti pomagati tistim, ki naše pomoči tako težko pričakujejo. Krivice, ki jih trpimo, ne bodo odslej naprej la stvar nas samih. Zločin, ki jih vrši okupator po naši zemlji, bo pred vso svetovno javnostjo obs ojal mednarodni Rdeči Križ. Organiziral bo v zavezniških državah zbirko za naj-potrebnejše, na podlagi konkretnih podatkov o bedi pri nas, ki jih bomo po-slali.

S tem pa seveda ni rečeno da smo skrb za naše ranjence in za žrtva o kupatorjevega nasilja stresli z naših ramen. Nikakor. Prav sedaj moramo po-večati našo skrb za tiste, ki so s svojim trpljenjem toliko doprinesli k temu, da lahko že v prav kratkem času pričakujemo konca vojne in svobod-ne življenja. Pomislimo na to, da bo za eno lepšega življenja, ki ga bo-

mo uživali mi in naši otroci, hodil marsikdo pohabljan po svetu ali pa bo lan za celo življenje. Zato naj bo naša prva skrb - skrb za ranjence. Naj ne bo slovenske žene, ki bi brezbrizno gledala na celo teh odborov. Saj skoraj ni med nami nebene, ki še ni na ta ali oni način pomagala ranjencom. Vedno so bile v teku nabiralne akcije za ranjence in bolnike, spominimo se zlasti na mednarodni ženski dan 8. marec. In veddar ne smemo ostati samo pri tem.

Organizirati je treba takojšjo pomoč ob prevozu ranjencev skozi vas ali če se nahajajo kje v bližini. Poskrbeti je treba, da je takoj na razpolago toplo, voda, čista posoda, čiste obvaze in perilo. Nuditi je treba ranjencem lahko hrano, čaj itd. V takih dneh, ko so ranjenci v bližini mora biti vsa vas v njihovi službi. Poskrbeti je treba za ugodne ležišča, da jim po noči ne bo mráz, da ne bodo na prepihu. V takem slučaju moramo odstopiti svoja ležišča, svoje stanovanje. Vse potrebščine morajo biti takoj pri roki, da ne bo odlašnega letenja in zmede. Za to skrb odgovarja odbor Rdečega Križa v vasi, pomagati pa morajo vsi, zlasti žene.

Prav tako mora RK pristopiti na pomoč ob raznih nesrečah, ki se tako pogosto zgodijo pri delu na kmetih. Kadar se pojavi bolezen, o kateri sumite da je nalezljiva, je treba takoj vse ukreniti, da se bolezen ne razširi na prejšnje. Vedeti moramo, kje se nahaja najbližji zdravnik ali bolničarka.

Če vdere v naše kraje okupator, mora RK pomagati pri evakuaciji otrok in starcev. Členi RK morajo zagnati zapustiti vas. Ko se okupator po storje njih zločinov spet umakne, je treba takoj radiši pomoč, čim pogumnejši na stopom pomisliti malodušno.

Pomislimo tudi na nesrečno družino, ki so ostali z otroci na cesti - pomislimo na, ki smo tako srečni, da imamo streho nad glavo, kako je pri srcu tistim materam, ki ne vedo, kaj bodo ta dan jedli njihovi otroci. Pomislimo na tiste noseče matere, ki s strahom pričakujejo rojstva svojega otroka, ki ne vedo, v kaj ga bodo povile in kje mu bodo postlale ležišče. Pomislimo na pogorelece, pomislimo na to, da mora marsikdo radi pomankanja sanitarnih potrebščin umreti. Pomislimo na tiste otroke, ko brez staršev tavajo lačni in golí, tar objokujejo smrt svojih mater in očetov. Pomislimo na trpljenje zapuščenih starcev. Trpljenje nedolžnih otrok je strašno, zapuščenost nemočnih starcev je okrutna.

Nadaljujmo dejavnost "Tedna Rdečega Križa" še naprej. Skupno se posvetujmo žene vse vasi, kako bi čim uspešnejše pomagale odboru RK pri nje govem delu. S tem da bomo sami napravili vse, kar se le da, da olajšamo trpljenje slovenskim borcem in njihovim svojcem, bomo preko RK najlažje pozvale žene in matere vsega sveta, da bi nam prišle na pomoč.

Mara Rupena - Osočnik
članica GI. odbora RK za Slovenijo

PETINDVAJSETIM

Zgođe julijsko sonce objema vse Slovensko Primorje. Proti vesmernim planinam se pomika petindvajset ljudi, petindvajset mladih življenj, ki so ob regljanju strojníc in ob požiganju domov pomagala obnavljati sloven -

sko šolo in se končno odločila, da se posveta za vedno našemu otroku i in obnovi naše vasi.

"Dolga je pot, ki smo jo prehodile. Iz Brkinov prav na sever, to ni šala. A če bi bilo treba hoditi trikrat toliko, bi rada šla, samo da dosežem eno, po čemer sem hrepenela vse življenje."

Tako je govorila Ivanka svojim mladim tovarišicam. Bila je hči srednje kmetije, ki ni mogla, da bi plačevale drage študije v Trstu. Želja po znanju in revščina, ki je naraščala z leti fašističnih kriz, sta jo odtrgali od doma in jo pripeljali na Reko ter v Italijo, kjer se je kot služkinja preživljala in sanjala o svobodni domovini, ko ji ne bo več treba delati v velikem tujem mestu. Da bi se ji kdaj spopolnilo največje kopnenje njenih mladih dni, da bi postala slovenska učiteljica v domači vasi, ni več mislila. In vendar so leta prinesla tudi to s seboj. Lahka in prožna se je sedaj sponjala s tovarišicami navkreber, proti cilju svojega življenja. Srce ji je palo in vriskalo. Le s težavo sta jo dohitevali svetlolasa Mira in vedno nekam zamišljena in snujoča Leja. Obe sta bili še mladi. Zapustili sta prvič rodno stroko, prvič sta se poslovili od svojih mamic in šli v življenje. Kam? Danes je težko oditi. Na vsakem koraku te lahko dohitijo nekaj groznega in nikoli se več ne boš vrnil. Toda šli sta, da bi si pridebili znanja, po katerem sta tako hrepeneli, šli sta, da bi postali dobri slovenski učiteljici. Se nekdo bi moral biti v njihovi družbi. Tovarš tan z južne Pivke se je tudi odločil da pojde. Toda ni ga. Zakaj ga ni? Ali je padel v zaselo? Pravili so, da so bile zasede pri Sent Petru. Skoda bi ga bilo, mladega fanta. Študent je po poklicu in vijolino zna igrati. Misli pre mozgavejo njegovo pot, srce je radi nje težko.

Na vrho planine dohite tovarišice iz Vipavske. V sonci počivajo in ju zinajo iz svojih nahrbtnikov, da bodo bolj lahki. Kdo bi nosil tako težo - pa tako dolgo pot!

"Kam, tovarišice, kam?"

- Na pedagoški tečaj!

"Ne tudi, me tudi!"

Mahoma so si znanke in mahoma je pozabljena vsa utrujenost. Se misli na tovariša, ki bi moral biti med njimi in ki je morda padel sovražniku v roko, je nekam izginila.

Tako se vzpenjajo v poslednji klanec: Od Brkinov in Pivke, iz Vipave, Krasa, Gorice in Brd, iz kanalske in idrijske strani. 25 jih je, 25 izmed njih, ki so v letošnjem šolskem letu preorale ledino in postavile prve temelje novi slovenski šoli v novoosvobojeni Primorski. Mlade so še, mlade in neizkušene. Kako bodo vzdržale trdo disciplino, ki je z ozirom na vojaški položaj potrebna? Kako bodo prenašale napore, če pride hajka? Izmed vseh 25 bo z lahkoto prenašala le Luša. Ona je bila borka. Živelja je v brigadi. Za njo je brigada s svojimi dolgimi pohodi in trda leta bede, ki jih je preživela z mamo, ko so ji fašisti odpeljali očeta.

"Si srečna, Duša, da si končno na slovenskih tleh, da lahko poučuješ še otroke?"

"Ti ne veš, tovarišica, kako mi je bilo včasih hudo, tam v Lorettu. Saj so bili otroci dobri, a vedno sem čutila, da sem tujka. Vedno me je žgalo hrepenenje po domovini."

"Da, Duša, razumem to, popolnoma razumem. Tebi, samo tebi povem, da me skrbi za ostale, da bi jih ne odbilo trda disciplinirano življenje, ki ga bodo morale živeti. Skrbi me, kako se bodo navadile nanj one, ki prihajajo prav izpred praga Gorice, so vajene belih ovezih rjuh in mehke postelje!"

"Nič naj te ne skrbi, vsemu se privadijo. Vsako izmed nas je dolžan, da se vsemu privadi, da okusi vsaj del onega trpljenja, ki ga prestajajo naši borci že preko treh polnih let."

25. se jih je tisti večer zgrnilo okoli kotla, kjer so delili večerjo 25 novih ljudi je poleglo na seno in napolnilo drugi dan preprosto kmečko izbo, svojo učilnico. Sledale smo njihove obraze, tehtale njihovo znanje. Nekateri so ga črpali prej na italijanskem učiteljskem, nekateri na trgovski šoli, nekaterim je dala ta slovenska osnovna šola izobrazbo, ki so jo imeli. Med prvimi, drugimi in tretjimi pa je bila vsaka razlika popolnoma zabrisana. Nikoli in nikjer poprej se ni tako jasno pokazalo, kako malo je dala fašistična šola.

Proti koncu prvega tedna so zapela strojnica. Na nasprotnem bregu se je pričela borba. Stiri dni je trajala in niso je pristopili, da smo se za tri dni umsknili v jezo, da bi sovražnik ne zapazil naše edinice. Četrty dan je prišlo obvestilo, da nam prihaja sovražnik za hrbet. Hajka. Dolga kolona v razdalji 5 metrov se je vila med hribi in se upogibala pod težo nahranjenikov. Iskala si je novega mirnega in svobodnega kotička, kjer bo lahko nadaljevala započeto delo. Zvečer je prispela do samotne gorske kmetije, v kateri je našla nov dom. Luna je lilila čudovito svetlobo na streho tega novega doma in na drevje ki ga je krog in krog obkrožalo. Trudne od dolge poti so polegla tečajnice na mehko mahovito travo. Prvi in najtežji izpit je bil prestan. Pozabljeni so bili beli domovi tam dol ob široki cesti in vse, kar so pustile v dolini. Pričelo se je smotno delo, ki je zantevalo očale človeka. Niso se mu izmikale. V hajki so zanj dozorela. Se neugnana Zdenka, ki je prišla skoraj narevnost iz bivše fašistične učilnice, se je ob vsakem prostem času sklanjala nad knjigami. Iz njih se je učila slovenščine, zgodovine, izgradnje narodne oblasti, pedagogike, metodike, teorije in petje, vsega, kar mora znati dobra učiteljica.

"Vedno si nisi nad knjigami, Zdenka, človek bi te skoraj več ne spoznal, tako si se v kratkem času spremenila!"

"Nočem zostajati za drugimi. Hočem in moram postati dobra slovenska učiteljica."

In Vanda in Juika, ki je prišla v copateh na tečaj ker ni imela čevljev, in toliko drugih dobnih deklet. Kadarkoli pomisli človek na vas, pomisli z izpo, blago mislijo in vas je vesel. V borbi ste pričele slovensko šolo, v svobodi jo boste nadaljevale. Da jo boste nadaljevale z uspehom, ste dokazale same v kratkem času, ki vam je bil odmerjen za skupno

življenje in za pripravo za svoj poklic.

Pionirke nove šole v Slovenskem Primorju in vzgojiteljice novih ljudi - pozdravljene !

Mara Samsova

PO TITOVU JUGOSLAVIJI

IZ REZIJE

Po dolgem maršu smo poglobili v travo, okoli nas so se dvigali visoki hribi, pod nami pa je ležala prijazna planserija. Ko sem opazoval ta svet, mi zbude pozornost male premikajoče se točke, visoko v hribu. Kaj je to ? Točke so se pomikale vedno navzdol med grmovjem in med skalami vedno nižje, kmalu sem razločil, da so ljudje, po večini ženske, noseča od omne tovarne sene. Po dolgem času so prišli mimo nas.

"Bog dej dober dan !"

"Bog dej, kako je ?"

"E, vroče je in težko, težko !"

"Kam pa posite to seno ?"

"Doli v dolino."

"Koliko poti imate še pred seboj ?"

"Eh, kake tri ure bomo še nosili. Pa srečno, tovariši, moramo naprej !"

Napole so se mišice, zamajali so se seneni tovari.

Gledal sem za njimi. Videl si samo veliko kupo sene, kakoh bi imele človeške noge, videl si samo to, če nisi hotel videti drugega. Ves čas košnje, vsak dan več kot tri ure visoko v hriba, nazaj pa noseč več kot pol centa sene. Vsi, otroci, dekleta, žene in možje, vsi nosijo. Od njihovih nog izliza ni kamni ob poti pričajo o njih trpljenju. Vsak dan opravljajo težko pot in kakor v zaameh vodi pot pod železno železnico, last tujčeve, trgovske družbe. Skraj 8 desetletji so bili ljudje-trpini - pod tujčevo poto. 8 desetletji so garali toda ostali so le nami noseči. Kar jih je ključalo ves sužnji čas, jih je sedaj odkrito zabolelo in vstali so v boju za svobodo. Ko smo jim peli in igrali, so uprli v nas zaupanja poln pogled in mi smo bili ponosni, da jim npsimo nov čas. Skromni so ti ljudje, ne želijo si mnogo - ne zahtevajo ničesar. Samo eno jih navdaja z radostjo : da bodo zažive- li svobodno življenje, vredno človeka.

Še bodo trpeli v boju za življenje, kajti skopa je njih toliko-ljubljana zemlja. Še bodo nosili bremena, toda ne bo jih težil nikak "Schiavo" nosili jih bodo svobodni ljudje, otroci, dekleta, žene, fantje in možje rezi janski.

G a n j o

NA ŠTAJERSKEM SO ZAPLAPOLALE SLOVENSKE ZASTAVE

Da, zaplapolale so po vsej Savinjski dolini in še drugod, čeprav je svojčas trdil Steindl, "šef civilne uprave za Spodnjo Štajersko", da ne bo

do vislele nikdar. Z vzličnim navdušenjem mi je pripovedovala tovarišica ki je pravkar dospela iz Stajerske, kako so naši partizani osvobodili del tega severnega ozemlja naše domovine. Takole mi je pravila :

"Ko je bil izdaj Hitlerjev proglas za popolno mobilizacijo, smo štajerske žene sklenile, da ne bomo pustile svojim mož in sinov, da bi se borili za Hitlerja, da bi krvaveli na vzhodu, da bi se borili proti slovenskemu narodu, ki skupno z ostalimi zavezniki prinašajo Evropi rešitev. Ne, tega nismo dopustile. Naši sinovi in možje naj se borijo za slovensko zemljo, borijo naj se proti okupatorju in proti izdajalcem slovenskega naroda. Zato se nismo odzvali nemški mobilizaciji, temveč stopili v vrsto NOV v velikem številu zlasti po prihodu slavne 14. divizije. Ko smo se poslavljali, če nji, ni bilo solz v naših očeh, kakor v letu 1941, ko so Nemci izselili iz naših domov naše brate in sestre ter jih odgnali v nemška taborišča. Ne, to pot nismo jokale. Prisrčno smo jim stisnile roko v pozdrav in z veseljem zije za njimi, ki so odhajali zato, da rešijo sebe in nas pred nasilnim okupatorjem. Res je, da niso šli vsi. Mersikatero zavodno Stajerkov je danes sram, da ima moža v vermanih. Saj to je velika sramota, imeti moža pri vermanih. Mnogi so sicer že prišli k nam, drugi pa bodo še, če pa ne, bo jih doletelo isto, kar bo doletelo Hitlerja.

Kako močna je naša vojska, nam je velik dokaz osvobojeno ozemlje na Stajerskem, na tistem Stajerskem, na katerega se je Hitler zagrizel z vsemi svojimi strupenimi ljudmi. Nemci in vermani so imeli utrjene postojanke Ljubno, Luče, Gornji Grad, Smartno ob Paki. Mislili so, da so te postojanke nepremagljive in za vedno njihove. Naša vojska pa je pokazala svojo vojaško sposobnost. Na ozemlju od Pohorja, Pece do Save in Kozjega so stopile vse enote v borbo. Pričeli so napadati sovražna postojanke. V Ljubnem so se Nemci utrdili v vseh večjih stavbah, postojanke so bile zavarovane z bunkerji. V trgu samem pa je bilo leglo gestapovske bele garde pod imenom "revsova banda", ki so ljudem lagali, da imajo zveze z Angliji in da dobivajo od njih orožje, v resnici pa so delali po navodilih gestapa. Borba za Ljubno je trajala vso noč in ves dan. Naša vojska jih je prisilila, da so se udali. Šla je prava poulična bitka. Naši so pogumno jurčali na Svebe, da se ti niso imeli niti časa umakniti. Vermani so se pa predali. Ko pa so druge postojanke izvedele, da so padle Luče, njihova najbolj utrjena postojanka, so se kar predale. Zlasti še, ker je padel v naše roke tudi Gornji grad, kjer so se Nemci utrdili v nekdanjem samostanu. Naši borci so dokazali, da znajo premagati vse zapreke, če gre za svobodo slovenskega naroda. Potem je šla pa kar postojanka za postojanko. Dobili smo mnogo orožja, ter ostalega materiala.

S kakšnim navdušenjem smo pozdravljali naše borce. Veselja ni bilo na kovačnem kraju. S prezirom smo gledali na ujetnike, ki jih je nadutost kaj kmalu minila. Na obrazih domačih izdajalcev pa je bilo opaziti kesanje, da so bili morilci našega naroda.

Ko je naša vojska zasedla dolino, so zavihrale zastave, pogostili smo naše rešitelje z vsem, kar smo premogli. Vrstili so se mitingi, slovenske pesem je odmevala, nemški napisi so izginili na mah in naša zelena Stajerska je postala spet svobodna slovenska dežela. Tako smo srečni, da ti morem povedati ! "

Jožica Toman

KOROŠKA JE SLOVENSKA

Prav kakor Slovensko Primorje je bila tudi koroška 25 let pod tujim jarmom. Po nesrečnem plebiscitu 10. okt. 1919., ki je že od vsega začetka pokazal na kako plitvih nogah stoji Jugoslavija, je bila koroška na milost in nemilost izročena Nemcu. Prav tako kot naša Primorska je bila izpostavljena najhujšemu potujčevanju in trpljenju. In prav tako kot v Primorju, je ostala tudi v Koroških zavest da spadajo edino in samo pod Slovenijo. S koliko ljubeznijo so šli leta 1942. prvi partizani na Koroško, da povedo svojim zaslužnim bratom, da bo kmali konec trpljenja, da se skupno z njimi bore za svobodo. 12 partizanov - pionirjev - je šlo takrat na Koroško. Danes ima Koroška močne edinice, ki so ponos vsakega Korošca. Korošci žrtvujejo vse za svojo vojsko, saj vedo, da jim bo vojska prinesla svobodo da bo pod vodstvom maršala Tita ustvarila novo Jugoslavijo v kateri bodo uživali srečo in svobodo tudi Korošci, ki so bili toliko let zatirani.

Zadnjič je pisal tovariš, ki je v koroški edinici, svoji sestri: "Ljudje ne vedo, kaj vse bi nam dali. Vse bi si odtrgali od ust, samo da bi nam postragali. Pečenka, štruklji, pečenjak itd., vse mora biti ob praznikih za partizane, tudi če za njih ni. Iz mestnih trgovin so prinesli zadnjo perilo - blago, usnje za tovariše in tovarišice. Prav tako nabirajo tudi med posemezniki obleko in perilo in vsak da, kar premore. Po ure in ure daleč pridejo na naše sestanke, da slišijo milo slovensko govorico, kateri so se morali toliko let odpovedati.

Umetna meja, ki je 25 let ločila Koroško od ostale Slovenije, ni mogla preprečiti, da ne bi preko nje segla želja po svobodi, plamen upora in zmagae naše NOV. Koroška je s svojo borbo izrazila zahtevo po združitvi s Slovenijo in ostalimi narodi Jugoslavije.

SRBKINJA - VZGLED POŽRTVOVALNOSTI

Iz ruševin srbskin vasi in mest je vstala borba za obstanek naroda. Težka je bila borba Srbije, težja kot kjerkoli drugod. Vse se je zaklinalo: per ubogi srbski narod: Nemci, Bolgari in Mačari, ugonabljali so ga domači izdajalci, Mihajlovič in Nedić. Skozi nepopisno gorje je šel srbski borec, njemu ob strani srbske žene in dekleta. Ni je boljše borke, ni je požrtvovalnejše bolničarke, kot je bila Srbkinja. Iz gorečih vasi, iz opustošenih njiv in gozdov, iz premnogih krvavih borb, iz mučilnic in morišč je zrasel nov lik srbske žene: neizprosno trde v borbi proti sovražniku, nežno čuteče za vse brate in sestre, ki trpijo v tej največji borbi vseh časov, žene, kateri je ljubezen do naroda, borba za svobodo najvišja zapoved.

Trpeča srbska žena je prva dosegla svoj cilj. Srbska mesta in vasi so svobodne, na srbskin tleh sta si podeli roke naša herojska NOV in slavna Rdeča Armada.

HRVATSKE ŽENE NA DELU

Hrvatske žene so priredile v zadnjem času več veličastnih manifestacij, na katerih so izrazile svojo voljo do skrajnih žrtev in voljo za svojo pripadnost k Titovi Jugoslaviji ter svojo tesno povezanco z ostalimi narodi Titove Jugoslavije. Razen zborovanja v Hrvatski Istri, o katerem je

biti poročano zadnjič, so bila zborovanja tudi v Hrvaškem Primorju, v Me-
slavina, v karlovskega okraju in v Našicah. Žene so poročale o mobilizaci-
ji žena, o mobilizaciji za vojsko in o svojem velikem delu za NOV in o
svojem delu za izgradnjo narodne oblasti. Samo v kraju Našice je zbrala
AFŽ okrog sebe okoli 15.000 žena iz osvobojenega in neosvobojenega ozem-
lja. Hrvatske žene so posvetile vse svoje sile spravljanju pridulikov, po-
sebnosti. Njihovo geslo je bilo: "Ko žanjemo žito, žanjemo zmago" in "Na-
ša vojska mora biti dobre preskrbljena." V Požeški kotlini je bilo v e-
ni sami noči požeto 300 vagonov žita. Protifašistke so žele, naša vojska
je stražila, da tudi eno zrno ni padlo okupatorju v roke. Tako je bilo po
vseh Hrvatski. Zato je lahko dala samo ona vas za vojsko 27 vagonov hra-
ne.

TOVARIŠICE V DELU ZA SVOBODO

TOVARIŠICE IZ ZAPADNO PRIMORSKEGA OKROŽJA NAPOVEDUJEJO TEKMO

Tovarišice iz zapadno Primorskega okrožja so poslale svoj okvimi na
črt in so napovedale tekmo Srednje Primorskemu okrožju. Tekmovale bodo v
sledenjih panogah:

1) Žene morajo najtesneje sodelovati s terenskimi odbori OF in NOO
in z vojsko v smislu totalne mobilizacije v bivšem Brijunskem in Tolmin-
skem okrožju, v Benečiji pa bomo pridobile 300 moških, da se bodo prosto-
voljno javili v vrsto NOV.

2) Preskrbale bomo vozo z delavci in delavkami, ki delajo v industri-
jskih centrih in po tovarnah. Potem jim bomo dostavljale letake in jih bo-
mo obenem pridobile etc., da se bodo javila v NOV. Preskrbale jim bomo tu-
di vozo z odinčami. Pridobile bomo 50 nesilno mobiliziranih domobrancev
da bodo prišli v našo vrsto. Žene bodo preskrbele seznam 140 skrivancev,
katere bo nato mobilizirala naša vojska.

3) V celotnem okrožju bomo na novo postavile 70 odborov SPŽŽ, to pred-
vsem v bivšem Tolminskem okrožju, v Benečiji in povsod, kjer jih še ni.

4) Pridobile bomo za delo v OF 700 moških, 4.600 žensk in 3.000 mladino. V
tem oziru računamo največ na južno Tolminsko in na Benečijo.

5) Povsod se morajo izvesti volitve in moramo zvišati odstotek volje
nih žena.

6) Za našo vojsko bomo pridobile sledečo hrano:

- a/ 50 q. moke ali odgovarjajočo količino žita
- b/ 50 q. krumpirja
- c/ 10 q. fižola ali ješprenja
- d/ 1 q. maslobo

Tovarišice bodo poskrbele za nabavo živeža in živine tam, kjer je te-
ren kontroliran po okupatorju.

7) Pripravile bomo 15 q. suhoga sadja

8) Napravile bomo 20.000 delovnih ur za našo vojsko.

Naše žene bodo skupno z mladino izvedle močno propagando za nabavo
sira.

Nabrale bomo 1 št. volna, 200 parov nogavic, preskrbele bomo blago za titovk.

Žene bodo spele 350 kg. prepečenca, sodelovale bodo pri agitaciji za "sojilo svobode" ter nabrale pol milijona lir..

Nabavile bomo za 20.000 lir tehničnega materiala in za 20.000 lir tiskovnega materiala.

SPŽŽ in ZSM skupno bo preskrbela, da bo imela v najkrajšem času vse, kar je potrebno za slovensko oziroma jugoslovansko zastavo.

Na kulturno-prosvetnem polju:

Žene bodo spisale 20 pesmi in 5 iger, sodelovale bodo pri postavljanju pevskih zborov. Napisale bodo 5 krajših dramatskih prizorov.

Govorništvu:

a/ Imele bomo 20 vaj za samostojne nastope

b/ 20 recitacij na mitingih

c/ 20 recitacij na zasebnih kulturnih krožkih

Čitalnice:

a/ branje odlomkov v prozi na skupnih kulturnih sestankih - 50 v.

b/ Skupno branje literarnih vrednot - 200 krat

c/ branje literature OF na organiziranih čitalnih večerih v 200 vseh 2 krat tedensko, vsega skupaj 10.000 ur..

Organiziranje knjižnic:

a/ Organizirale bomo 10 knjižnice

b/ Organizirale bomo nakup 10 knjig slovenskih poezij

c/ Ostalih knjig bomo nabrale 2000

Na propagandnem polju:

Samostojnih mitingov bomo priredile 200. Pri vsakem, ki ga bo priredila mladina ali druga organizacija bomo sodelovale.

a/ Slikarskih del bomo napravile 25

b/ Dopisov bomo poslale 100

c/ Sodelovale bomo pri stenočasu v vsaki vasi

Na polju za ugotavljanje

zločinov:

Zbrale bomo 250 prijav o zločinskem delu okupatorja in narodnih izdajalcev.

Okrožni odbor SPŽŽ bo nagradil 4 najboljše okraje, 4 vasi in 4 najboljše tovarišice posameznice.

"Vsi in vse za dokončno zmago!" - to je naše geslo.

Okrožni odbor SPZZ za Zaprado Primorsko

Tovarišice iz Južno Primorskega Okrožja so napovedale tekmo tovariši
dam iz Severno Primorskega Okrožja. Njihovo geslo je: "Hitimo! Naše tekmo
vanje bo kronano z zmago!"

Vse primorske žene tekmujejo za skorajšnjo popolno zmago.

ŽENE IZ OKRAJA M. POROČAJO

Vas M. je popolnoma požgana. Prebivalci so raztreseni v 14 vaseh, med
temi so nekateri daleč v Furlaniji. Žene iz vasi M. so si zadale nalogo,
da bodo pripravile vse vaščane, ki so raztreseni daleč naokrog, da bodo
prišli v domačo vas volit. In res so se zbrali skoraj vsi. Tudi stare ma-
mice so prišle mnogo ur daleč, da volijo. Resno je ljudstvo sedelo v goz-
diču za svojo požgano vasjo in premišljeno volilo svoj NOO.

Te dni se vršijo volitve tudi v tistih vaseh okraja M. kjer je oku-
patorjeva postojanka.

V zadnjem mesecu so bile tovarišice iz okraja M. zelo pridne. Za na-
šo organizacijo so pridobile tri vasi, kjer doslej še ni bilo našega od-
bora. Prostovoljnin prispevkov so nabrale 19.187 lir. Razen tega je dala
ena sama vas za sanitetni material 10.000 lir.

Tekom zadnjega meseca se vkuhale za našo vojsko 1.200 paradižnikove
mezge. Nabrale so ogromno živeža, sanitetnega materiala ter pisarniškega,
darovale so tudi zastavo za eno edinico naše vojske.

NAŠE VZORNE ŽENE V ISTRI

naše vojaške edinice. Imajo istrske žene in dekleta v lepem spominu.
Naj pridejo v vas ob katerikoli uri, tovarišice so vedno pripravljene, da
jim operejo perilo. Zgodilo se je že, da je prišla brigada čez noč v kake-
šno vas. Tovarišice so takoj namočile vse perilo, prale vsa noč in drugi
dan je šla lahko brigada spet naprej. Njihovo geslo je: ker pri nas ne
zraso toliko živeža kot drugod, pa moramo pomagati naši vojski na ta na-
čin.

POŽRTIVOVALNA MAMICA

Ob prometni državni cesti stanuje 75 letna mamica. Naj pridejo naši
tovariši ali tovarišice k njej ob še tako pozni uri, vedno je pripravljene
na, da jih popelja preko ceste in reke do varnih stezic. Ne moti je, da mo-
ra marsikdaj ponoči vstati in se odpraviti na pot. Našim tovarišem in to-
varišicam je kar toplo pri srcu, ko jim s pravo materinsko ljubeznijo že-
li ob slovesu: "Pa srečno pot!"

DARINKI PIŠČANČEVI - SLOVENKI NA NEZNANI GROB

Spoznala sem te meseca februarja v gorski vipavski vasi, kamor
prišla kot edposlanka iz Trsta na prvo Pokrajinsko konferenco žena iz
Slovenskega Primorja. Izmed stotine udeleženk in znank si se mi prvi hip
zarisala v dušo. Prišla si pač od juga, od morja, naravnost iz mesta, ki je

Nam Slovencem tako drago radi svoje čudovite lega in radi našega življa, ki pluje v njem z vsem svojim zanosom, kljub preganjenjam in iztebljavanju v dolgih desetletjih.

Sledila sem vsemu tvojemu dojemanju in vsaki tvoji besedi. In mskoli ne bom pozabila, kako si pri diskusiji stala in spregovorila: "Kdo pravi da ni v Trstu Slovencev? Samo živjeti je treba, pa bodo prihiteli iz vsake ulice. Tudi mi delamo in doprinasamo svoj delež k osvobojenju naše domovine, a eno vas prosimo: dajte naši mladini v mestu tačnje slovenšči ne, ker si te najbolj želi in ker je teh najbolj potrebna." Tvoje beseda so napravile na vse prisotne globok vtis. Že v naslednjih dneh smo jih začeli konkretizirati.

Tako se je zgodilo, da sva se našle sredi Trsta, sredi njegovih sumnih ulic, sredi zlaganega življenja, ki se preliva v njih, sredi kvesture, gesta po in domobranske policije, ki nima drugega dela, kakor to, da to zlaganost čuva, in da pobije one, ki hočajo prinesiti tudi Trstu resnico.

"Prišla si torej, da ustanovimo učne krožke slovenskega jezika," - si mi rekla. "O, dela je tu mnogo, kakaj danes se hoče v Trstu vsak učiti slovenščine. Slovenski učni krožki so potrebni Slovencem, ki znajo slovensko, Slovencem, ki čutijo in vedo, da so Slovenci, a ne otvladajo jezike in končno Italijanom, ki se hočejo naučiti slovenščine." - Oči so ti žarele, vsa tvoja notranjost se je smejala, polna novih dni, katerim si hotela pripe- ljati nasproti svoj ljubljani Trst. Po rodu nisi bila tržačanka, prišla si v Trst šele, ko si začela obiskovati gimnazijo in to se je zgodilo razme- roma pozno. Ko si prišla v Trst si bila že odrasel otrok, v katerem je za- sel samonikel značaj. Dehteče zdravje vipavskih in pivških vasi so dala temu samonikleni značaju svoj resni odtis in usmerile na pot s katere bi ga ne promaknil nihče.

Vsa leta gimnazija te je spremljala psovka "sciava", ki je prihajala iz fašističnih ust. Nisi se zmenila zanjo. Na njo si odgovarjala nemo s šolskimi uspehi, ko si preskakovala razrede in prehitovala sovrstnike ter vzbujala občudovanje profesorjev. Samo v tretji šoli si nisi mogla vzdrža ti in si prismočila kofuto součenki, ki te je zmerjala s "sciava". V tvo- jem razredniku je zmagalo tedaj poštenje, sram ga je bilo za vse zlo, ki so nam ga napravili. Ko so mu povedali dogodek, se je okrenil k tovarišici ki te je žalila, in je rekel, da bi bilo erasnotno, za italijansko državo če bi imela se "sciave". -

Prve slovenske vasi so gorele na krasu, ko si ti polegala maturo. So - šolci so se pripravljali na valeto. Ali naj grem na valeto, ali naj negrem - je klujuvalo v tebi, dokler si se končno odločila, da pojdeš.

Družba svojih sošolcev in profesorjev je bila zbrana pri bogato oblo ženih mizah, ko si vstopila. Gošča je igrala. "Nisem prišla, da bi se z va- mi veselila" - si jim rekla. "Jaz sem Slovenka in se ne moram veseliti, ko objemajo ognjeni zublji fašističnih ognjev naša vasi. Prišla sem samo, da vam povem, da pride kazen za te strašne zločine in da ta kazen ni voč daleč." Naglo si se okrnila in odšla ponosno skozi vrata. Vsi so osupli, zabavi jo bila primešana grenka kapija žgoče resnice. Nihče ni odšel, da

bi te naznanil oblastem, zakaj radi tvojega znanja in radi tvojega neupo-
gljivega značaja so te morali občudovati sošolci in profesorji,

Po polomu Italije so prihajali k tebi po nasvete in po pomoč. Prihaja-
li so tvoji sošolci in njihovi sorodniki, prihajali so tvoji bivši profe-
sorji. Do poslednjega utripa si poznala Trst in njegovo bitje tako, kot ga
pozna le redkokdo. Hodila si po ulicah, 22 letna visokošolka, a kdor te je
videl in spoznal, se mu je zdelo, da imaš 30 let, tako resno in tako potno
izkušenj je bilo tvoje življenje. Tvoje misli so nenehoma kovalle načrte,
za vse lepšo in boljšo bodočnost tega mesta. Snovala si jih vse dotlej, do
kjer te niso nekega dne prijeli zločinci, ki so ostali v mestu kot dedšči
na italijanske fašistične države. V podzemskih prostorih vile na Glicii
Bello sguardo so te mučili do onemoglosti. Ničesar niso mogli izsiliti iz
tebe. Radi prezira, s katerim si jih do poslednjega diha motrila, so te raz-
sekali na drobne kose.

Kje leže zdaj tvoje kosti, Slovenka? Morda na pokopališču pri sv. Ani, mor-
da kdove kje. Saj to ni važno! Važno je to, da si ostala s svojo sveto mi-
slijo in ljubeznijo med nami, da ne boš v teh dveh nikoli umrla.

Mera Samsava

TOVARIŠICE IZ VOJSKE SE OGLEDVAJO

M A T I

Mati, spominjam se nate v tihih nočeh,
ko zvezde zlate in luna svetli.
In premišljujam minute dni,
ki kat megla pred mano stojijo.
Spominjam se tistih otroških let,
ko na-te mati sem zrla,
ki lica so gube naštetu zornu
in solze v očeh so vsak dan ti sijale.
Mati, kdo gube na lica je tebi pritiskal?
Kdo solze iz oči je tebi iztiskal?
To storil tujčin je, ki tebe teptal je,
na zemlji slovenski on gospodoval je.
Si noč in dan trpela, se potila,
da hčer edino bi zradila.
Da hči nekoč za-te borit se pojde,
tega takrat še nisi umela.
Ko vprašala sem, kje očka moj se nahaja,
da nikdar ne zrem v njegov obraz,
pokazala si z roko: "Tam dol je pri Piavi
življenje dal v borbi krvavi".
Prisegla takrat sem, da očku sledim,
kar očka ni storil, to jaz zdaj storim:
da narod iz suženjstva dvignem,
da materi svoji bom zboljšala dni.
Zato pa v borbo z veseljem korakam,
na akcije, junice komaj že čakam.

in k tebi, o mati, vrnila se bom,
ko prost bo naš narod,
ko prost bo moj dom !

R o z a

MOJ NAJČUDOVITEJŠI POLOŽAJ

Naša Gradnikova brigada je povzročila švabom in švabobrancem že marsikatero bridko uro. Mnogokrat so že natanko preračunali, kako nas bodo u ničili, a vsakokrat so se bridko preračunali in se s težkimi izgubami vrnili v svoje brloge. Tako je bilo tudi takrat, ko sem doživela najbolj ču devit doživljaj svojega življenja.

Bili smo na promitu. Kar naenkrat je začelo streljati okoli nas. Zada da švabi in naši so ogenj takoj vračali. Nemci so imeli izgube in so postali čedalje bolj bledi. Morala sem se umakniti iz položaja. Toda kam? Nikjer ni bilo grma na skale, ko sem se plazila previdno po golim bregu proti hribci, se me Nemci zapazili in začeli streljati name. Ne vem, kaj mi je reklo, naj skočim v vodo. Voda je bila precej globoka in ko sem čepela v vodi, mi je segala nad glavo. Plavati nisem znala. Ničesar nisem čutila. Ko sem čez malo časa pogledala iz vode, sem videla, da stoji par Nemcev na cesti nad vodo in da streljajo neprestano proti meni. Krogle so padale v vodo kot toča. Takoj sem se spet skrila pod vodo. Ko mi je zmanjkalo zraka, sem pogledala iz vode in spet so frčale krogle okrog mene. To da je po navljalo toliko časa, dokler nisem čutila, da mi gineva zavest. S precejšnjim naporom in z vso spretnostjo sem se pod vodo pripeljala na nasprotni breg. Ko sem se pojavila spet na suhom in sedla na travo, so Nemci prenehali streljati. Kot skozi meglo sam videla, da so stali in me dobesno gledali. Najbrž svojim očem niso mogli verjeti, da sam še živa. To priliko sem izrabila, da sem se splazila za grm in borba se je nadaljevala. Trajala je do noči, dokler Nemci nismo pragnili. Potem sem obnemogla oblažala za grmom. Šele drugo jutro so me našli. Ravnali so z menoj kot z utopljenecem - in še danes ne morem verjeti, da sem popila toliko vode in da sem ostala kljub temu pri zavesti.

Za prisilno kopel pa sem švabom in švabobrancem zaprisagla maščevanje in sem prisego dobesno tudi držala. Na ta dan bom pa še posebej mislila takrat, ko bomo gnali Švabe preko naših meja.

Tovarišica iz Gradnikove brigade

NAŠI DOPISI

PROSLAVA 16. SEPTEMBRA V OKRAJU PODNANOS

Z veseljem smo zrla na predvečer 16. IX. naše hribe in gore, kajti na vsakem hribčku se je cvetlikal kres. Bilo jih je brez števila. Oglašali so se strell iz naših partizanskih pušk in strojnic, brezštevila raketa so se svetlikali v zraku.

Presrečni smo bili mi Primorci ob tej prvi obletnici priključitve Primorske k Jugoslaviji. Zdelo se nam je, da smo že svobodni, da je suženj

stvo in fašistično trdnostvo že daleč za nami.

Okrajni miting se je vršil v nekem gozdu pod Nanosom ob obilni udeležbi. Tudi marsikatera mamica se je tega udeležila.

Pripravljen je bil majhen odar, nešteta zastav jo vihralo. Okrajni tajnik OF je v imenu odbora OF pozdravil vse navzoče. Tovarš Lojze je podal politični pregled in nam prikazal vso veličino naše borbe. Neka tovarišica je podala deklaracijo "Naš narodni dom". Tovaršica Lenčka je govorila o septemberskih preznikih, o bazojskih žrtvah, predvsem pa o 16.9. Sledi je dvominuten molk in pa pesem "Žrtvam". Po deklaraciji "Materam je nastopila tudi mama pivčanke, mati treh partizanov, pozdravila je vse navzoče v imenu vseh pivških žena.

Ob zaključku smo prepevali razno partizanske pesmi. Razšli smo se z veselim obrazom, misleč na to, kako slavno bomo šele praznovali 16.9. prihodnje leto, ko bomo res vsi narodi Jugoslavije po tolikem trpljenju zrujeni v svobodi.

Z m a g a

NA OKROŽNEM ZBOROVANJU

Od okrožnega odbora smo dobili sporočilo: "Pripravite zavednih in za nesljivih tovarišic, ". Bil je krasen dan, ko smo se tihotapila iz Idrije. Ko smo prišli na določeno mesto, je bilo tam že mnogo tovarišic in tovaršev, ki so nas prehiteli. S pesnitjo in vzkiki so nas pozdravili, kajti vsi so bili radovedni, koliko nas bo prišlo. Idrijske ženske smo se odzvale v precejšnjem številu, čeprav je bil tisti dan okupatorjeva straža poostrena.

Predolgo bi bilo, če bi natančno popisali ves program, le to naj povem, da nam bo ostal ta dan v nezbrisani spominu. Poslušali smo naše tovarišice in tovariše iz vodstva, kateri so nam v jedrnatih besedah razložili zakaj je ta borba. Vse je za svobodo, za enakopravnost, za boljšo bodočnost nas in naših otrok. In zato ni nobena žrtva prevelika. Slišali smo besede naših borcev, ki so prestali vse gorje okupatorjevih internacij in vse gorje partizanskega življenja, a kljub temu niso klonili. Vsi smo za prisegli, da tudi mi ne bomo. Mi ne klonemo do končne zmage. Ostati moramo zvesti našim borcem, katere moramo s svojim delom podpirati do zadnjega, saj se bora za ves slovenski narod, torej tudi za naše idrijske rudarje, ki so pretrpeli že toliko zatiranja.

Na zborovanju sem obljubila, da hočem storiti še več, da se hočem še večjo poštvalnostjo oprijeti dela, da prikazem našim rudarskim ženam, in našim rudarjem, da se bi je zdaj borba tudi za njihove pravice in da mora sleherni rudar sam zagrabiti za puško. Moje geslo bo: "Vse za partizane, vse za naše borce, vse za našo končno zmago."

Nežika iz Idrije

KAKO SMO VOLILI

Zarob praznično sem se počutila na dan volitev, čeprav je bil le delavnik. Tudi pri drugih sem opazila isto. Ne la s tem, da smo se oblekli v

praznično obleko, tudi sicer smo se počutili praznično, ker smo obhajala veliki dan, ki ga še nismo doživela nikdar v svojem življenju. Bile smo po nosne, da tudi me žene in dekleta prvič v življenju sodelujemo o uccsi naše vasi in cele Primorske. Oč devetih zjutraj so že šle žene in starši možja po cesti. Bilo je megleno vreme in pripravljalo se je na dež, ko smo se tudi od naše hiše pripravljali, da gremo volit.

Tudi naši pionirčki so spremljali svoje mamice na volišče. S zastavo so šli pred nami. Ljudi rože so nabrali in jih potrosili pred hišo, ko so ljudje prihajali. Vhod je bil okrašen z rožami in napisom: vsi na volitve! V vozi so bile slike in napisi, tako da smo se ustavili in vse ogledovali. V sobi je bilo že vse polno ljudi. Za mizo je sedela volilna komisija, ki je urejevala volitve in delila listke, tako da smo prišli vsi na vrsto. Me dekleta in žene smo bile ponosne na ta dan, ki ga bomo pominile vse življenje. Z našim delom smo si pridobila pravico, da smemo odločati o usodi našega naroda in s pridnim in vztrajnim delom bomo pokazale, da smo te pravice vredne.

Za ta dan se moramo zahvaliti našim hrabrim vojakom, ki so nam ga priborili s svojimi žrtvami, ki so prelili že toliko krvi in dali življenje za našo svobodo in naše pravice.

Živela naša NOV in POJ!

Živel njen vrhovni poveljnik marsal TITO!

Živela naša narodna oblast SNOS in AVNOJ!

Marija

POHVALA NAŠIM PRIDNIM TOVARIŠICAM

SVPB - P

PRISRČNA ZAHVALA

Vsem ženam in materam idrijskega okrožja se najtopleje zahvaljujemo za vse prejete pošiljke hrane, katere tako nujno potrebujemo za naše bolne in ranjene tovariše, ki so žrtvovali sami sebe za lepšo bodočnost našega naroda in za njegovo svobodo. Vemo tudi, da ni lahka naloga nabiranje hrane v teh časih, ampak vaša požrtvovalnost nas je še bolj podžgala - zato bomo tudi mi posvetili temveč pažnje ranjenim tovarišem, ki bodo z vašo pomočjo kmalu zdravi in veseli pozdravili zlato svobodo slovenskega naroda. Se enkrat: srčna hvala od vseh tovarišic in tovarišev!

Uprava bolnice:

Dušan in Martin

